

ECOURILE DIVORTULUI ÎN VIAȚA CĂPIILOR

IULIA-MARIA SAID

Iulia-Maria Said

ECOURILE DIVORȚULUI ÎN VIAȚA COPIILOR

Iulia-Maria Said

**ECOURILE DIVORȚULUI
ÎN VIAȚA COPIILOR**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Floare Chipea

Prof. univ. dr. Florica Orțan

ISBN 978-606-37-2486-2

**© 2025 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.**

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. B.P. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel.: (+40)-744.687.884
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>
<https://biblioteca.ubbcluj.ro/>**

CUPRINS

PREFAȚĂ	9
---------------	---

CAPITOLUL I.

Divorțul și impactul său asupra comunității, partenerilor de cuplu și a copiilor	15
---	----

Perspectivă sociologică și juridică asupra căsătoriei, ca modalitate de întemeiere a familie.....	15
--	----

Divorțul din perspectivă sociologică și juridică.....	18
---	----

<i>Scurt istoric al evoluției perspectivei juridice asupra divorțului în România și în alte culturi europene.....</i>	<i>19</i>
---	-----------

<i>Formele divorțului.....</i>	<i>25</i>
--------------------------------	-----------

<i>Cauzele divorțului.....</i>	<i>26</i>
--------------------------------	-----------

Violența domestică	29
--------------------------	----

Diferențe culturale	30
---------------------------	----

Părăsirea domiciliului conjugal	31
---------------------------------------	----

Alcoolismul.....	32
------------------	----

Problemele financiare.....	32
----------------------------	----

Infidelitatea.....	33
--------------------	----

Căsătoria impusă	34
------------------------	----

Gelozia.....	34
--------------	----

Problemele cu socrii	35
----------------------------	----

Perioada scurtă de cunoaștere	36
-------------------------------------	----

Despărțirea din cauza serviciului.....	37
--	----

Apariția unui copil nedorit.....	37
----------------------------------	----

Sentimentul inferiorității masculine.....	38
---	----

Alungarea din domiciliul conjugal	39
---	----

Refuzul relațiilor intime.....	39
--------------------------------	----

Conflictul de rol conjugal	40
----------------------------------	----

Alte cauze.....	41
-----------------	----

<i>Consecințele divorțului</i>	<i>41</i>
Consecințele divorțului asupra comunității	43
Consecințele divorțului asupra partenerilor de cuplu	45
Consecințele divorțului asupra copiilor	50
Concluzii	60
 CAPITOLUL II.	
Perspective sociologice privind socializarea copilului în familie.....	63
Divorțul și socializarea.....	63
<i>Funcția de socializare</i>	<i>64</i>
Procesul de socializare. Definiție și caracterizare generală	65
Formele socializării.....	66
<i>Perspective teoretice privind procesul de socializare</i>	<i>66</i>
Psihanaliza	67
Psihologia individuală	74
Teoria cognitivă	75
Interacțiunea simbolică	76
Teoria reproducerii sociale a lui Pierre Bourdieu	80
Concluzii cu privire la teoriile menționate.....	81
<i>Socializarea primară. Etapă decisivă în procesul socializării.....</i>	<i>81</i>
Socializarea. Noțiuni introductive.....	81
<i>Divorțul părinților în procesul de socializare al copilului.....</i>	<i>99</i>
Controlul parental în procesul de socializare al copiilor	
din familii divorțate	100
Concluzii	102
 CAPITOLUL III.	
Consecințele divorțului asupra copiilor. Cercetare sociologică	
în județul Bihor.....	105
Introducere.....	105
Model teoretic	106
<i>Consecințe personale/ comportamentale</i>	<i>109</i>
<i>Consecințe familiale.....</i>	<i>111</i>
<i>Consecințe sociale</i>	<i>113</i>
<i>Consecințe școlare</i>	<i>114</i>

Descrierea cercetării	116
<i>Cercetarea cantitativă – 2 niveluri: analiză statistică</i>	
<i>și anchetă sociologică</i>	116
STUDIUL 1. Analiza datelor statistice privind dimensiunea, structura și evoluția fenomenului de divorț în județul Bihor, comparativ cu nivelul zonei de Nord-Vest, nivelul național și cel european.....	117
STUDIUL 2. Divorțul și impactul său asupra copiilor.	
Anchetă sociologică realizată la nivelul județului Bihor.....	124
Limitele cercetării cantitative	179
Concluzii la cercetarea cantitativă.....	179
<i>Discuții.....</i>	187
<i>Consecințele divorțului asupra copiilor.</i>	
<i>Cercetare calitativă în județul Bihor</i>	188
Metodologia cercetării.....	188
Scopul cercetării	189
Universul cercetării și modalitățile de eșantionare.....	189
Limite ale cercetării	195
Dimensiuni ale cercetării	195
Întrebările cercetării.....	196
Analiza și interpretarea datelor	196
Fenomenul divorțului în viața persoanelor intervievate	196
Modelul teoretic al cercetării calitative.....	216
Concluzii privind cercetarea calitativă	219
CONCLUZII	225
BIBLIOGRAFIE	235
ANEXE	267
Anexa 1 – Cercetare cantitativă	267
Anexa 2 – Cercetare calitativă.....	269
Anexa 3 – Cercetare calitativă – Ghid de interviu	278

PREFAȚĂ

Prezentul studiu este dedicat cercetării consecințelor divorțului în special asupra copiilor, aria de cercetare cuprinzând județul Bihor.

De ce în prezent divorțurile sunt în număr atât de mare? Este o întrebare pe care mulți dintre noi ne-o formulăm, pornind de la premisa că încheierea unei căsătorii, în prezent, se realizează la libera alegere a viitorilor soți, întemeiată pe dragostea romantică și dezinteresată și, în consecință, aceasta nu ar trebui să cunoască finalități sortite eșecului, atât de numeroase. Într-o căsătorie care este axată pe dragoste adevărată, capabilă să ofere suport emoțional, afectiv, psihologic, care ar fi motivul pentru care soții ar mai continua relația conjugală, în contextul în care motivele pentru care s-a încheiat căsătoria, au dispărut? În realitate, în aceste condiții căsătoria este golită de conținutul ei valoric. Legea le conferă partenerilor implicați posibilitatea de a-și oficializa fără dificultăți disoluția căsătoriei, urmată de speranța găsirii unui nou partener sau alegerea unei alternative nonmaritale (concubinaj, familie monoparentală, singurătate, libertate sexuală).

Consecințele destrămării căsătoriei, cuantificate în efecte psihologice asupra soților, depind de existența copiilor, de afectivitatea investită în mariaj, de cine a înaintat procesul de divorț, de valoarea partenerilor pe piața erotică și maritală, de structura familiei de origine a soților, precum și de mărimea grupului de prieteni ai acestora. Stresul, urmare a modificărilor apărute în arealul divorțului, poate atrage după sine, la ambii parteneri de cuplu, tulburări psihice, depresie cu primordialitate și consum de alcool în exces sau droguri, manifestări care se pot concretiza în efecte negative asupra copiilor. În viziunea contemporană însă, observăm că se conturează tot mai pregnant, o nouă concepție despre divorț, diferită de cea tradițională, perceput în anumite împrejurări ca o soluție optimă, atunci când căsătoria nu mai este viabilă. Prin urmare, putem reține ideea că

divorțul, privitor la cazuri concrete, generează atât efecte pozitive cât și negative. Efectele acestei traume se vor exterioriza în funcție de caracterul și personalitatea fiecăruia, însă costurile cele mai ridicate sunt cele ce-i vizează pe copii.

Lucrarea este structurată în patru capitole. Primele două configurează fundamentul teoretic al cercetării, următoarele prezintă analiza și rezultatele cercetării cantitative și calitative, iar capitolul final cuprinde concluziile cercetării.

Capitolul *Consecințe ale divorțului asupra comunității, partenerilor de cuplu și a copiilor* înglobează în subcapitole: *noțiunea de divorț* dintr-o perspectivă generală a aspectelor acestuia, urmat de un *scurt istoric al fenomenului de divorț și evoluția în timp a acestuia*. Următoarele subcapitole au menirea de a prezenta atât *definiții ale fenomenului de divorț* din perspectivă sociologică și juridică cât și *formele divorțului și cauzele generatoare ale acestuia*. În subcapitolul *Consecințele divorțului* am reliefat abordarea teoretică a *consecințelor divorțului asupra comunității și a impactului pe care acesta îl are asupra partenerilor de cuplu și în special asupra copiilor* cu scoaterea în evidență a studiilor efectuate și menționate în literatura de specialitate. Tematica are în vedere *impactul divorțului asupra copiilor pe categorii de vârstă, pornind de la 0 la vârsta adolescenței*. Finalul acestui prim capitol conține aspecte cu privire la *consecințele divorțului asupra copiilor pe termen lung* și se încheie cu *concluziile extrase din studiile analizate*.

Capitolul *Perspective sociologice privind socializarea copilului în familie* tratează, în subcapitolele sale, aspecte teoretice cu privire la *funcția de socializare, definirea, caracterizarea generală și formele socializării*. În subcapitolele următoare, am prezentat *procesul de socializare din perspectivele lui: Sigismund Freud, Erik Erikson, Alfred Adler, Jean Piaget, George Herbert Mead, Charles Horton Cooley, William Thomas și Pierre Bourdieu*, autori consacrați în literatura de specialitate sociologică, pentru aportul pe care l-au avut în privința teoriilor socializării. Urmează, în același capitol, un subcapitol dedicat *studiului socializării primare, ca etapă decisivă în procesul socializării*, cu prezentarea *premiselor biologice ale acesteia, a agenților educației familiale, precum și tipurile de familii în funcție de potențe și performanțe educaționale, alături de rolul și importanța socializării primare în formarea individului*. Ultima parte a acestui capitol analizează *divorțul părinților în contextul procesului de socializare a copilului*.

Al treilea capitol este consacrat cercetării și se compune dintr-o cercetare *cantitativă și una calitativă*. La rândul ei, *cercetarea cantitativă* este structurată pe două niveluri: un *studiu statistic* privind evoluția divorțurilor în România și în județul Bihor și, *cercetarea cantitativă* a efectelor divorțului asupra copiilor, elevi de clasa a VIII-a din județul Bihor, realizată prin intermediul anchetei sociologice MERPAS (Monitorul Educațional al Rezultatelor și Practicilor în Școlile din județul Bihor), cercetare Omnibus realizată sub coordonarea domnului profesor universitar dr. habil. Adrian Hatos, între anii 2018 – 2019. Cercetarea debutează cu *descrierea metodologiei utilizate în cercetare*, urmată de *rezultatele și concluziile acesteia*. Studiul meu vizează *analiza rezultatelor la învățătura* a elevilor intervievați, utilizând *metoda comparației* între copiii proveniți din familii complete și cei din familii separate/ divorțate.

Cercetarea calitativă a efectelor divorțului asupra copiilor este o prelungire a cercetării calitative care are menirea de a completa aspecte ale consecințelor destructurării familiei, din *perspectivă emoțională*. Dacă cercetarea cantitativă s-a întemeiat pe un eșantion relativ mare și pe răspunsurile date în mod nemijlocit de către elevii intervievați, cercetarea calitativă, efectuată pe un număr redus de indivizi, a fost orientată către părinții divorțați, spre modalitatea în care aceștia au perceput din perspectiva lor, impactul divorțului lor asupra propriilor copii. În acest fel, cele două modele de cercetare se completează reciproc, oferindu-ne rezultate cuantificabile cât și „o examinare și o interpretare nonnumerică a observațiilor cu scopul de a descoperi semnificații fundamentale și a tiparelor de relații”. (Babbie, 2010)

Capitolul final însumează *concluziile* acestei lucrări, dar și *sugestii și propuneri*.

Noutatea și originalitatea prezentei lucrări constă în metoda de cercetare pe care am abordat-o. *Cercetarea calitativă* s-a derulat pe baza tehnicii interviului semistrukturat, în concordanță cu caracteristicile interviurilor de culegere a datelor specifice Grounded Theory. *Cercetarea calitativă a fost îmbinată cu cercetarea cantitativă*. Cercetarea divorțului și a consecințelor acestuia asupra copiilor efectuată pe baza datelor metodei Grounded Theory este mai rar utilizată în literatura de specialitate. Combinarea celor două metode

demonstrează o putere explicativă cu un potențial special: pe de-o parte avem rezultate obținute direct din perspectiva copiilor, iar pe de altă parte, rezultatele provin prin prisma opticii părinților care au divorțat. Instrumentul de cercetare utilizat în *cercetarea cantitativă* a fost chestionarul aplicat elevilor, care au răspuns potrivit propriilor lor opinii. Întrebările adresate elevilor de gimnaziu (clasele a VIII-a) s-au axat în principal pe activitatea pe care o desfășoară la școală: *performanțele la învățătură, rezultatele la învățătură, expectanțele școlare și profesionale, construirea rețelelor sociale, implicarea elevilor în activitățile școlare, satisfacția în raport cu viața, implicarea părinților în educația copiilor, acte de predelinvență și de violență, starea economică a familiei din care provine copilul*. Cercetarea calitativă a vizat răspunsurile la interviuri legate de divorț și consecințele acestuia asupra copiilor, *din perspectiva părinților*. Analiza surprinde trăirile afective și emoționale ale copiilor ca urmare a impactului divorțului.

Ca orice cercetare, prezenta lucrare are și ea anumite limite. Acestea privesc răspunsurile prea scurte ale celor intervievați, care au fost reticenți în a dezvălui momente traumatizante din viața lor și a copiilor lor. Solicitarea unor răspunsuri complete și profunde din partea respondenților nu a corespuns cu atitudinea acestora. De menționat este și faptul că, clasificarea dimensiunilor cercetării a fost efectuată exclusiv pe declarațiile respondenților, care sunt pur subiective, astfel încât, în percepția unor părinți, copiii lor par mai afectați în raport cu copiii care nu au suferit traume în urma divorțului, cu toate că prezintă sindroame similare și ca atare distincția dintre categorii este dificilă.

Într-o altă ordine de idei, analiza datelor studiului fiind efectuată exclusiv pe declarațiile părinților divorțați și prin prisma opticii acestora asupra comportamentelor copiilor, trăirile interioare reale ale copiilor în urma divorțului părinților nu au putut fi supuse analizei în prezenta cercetare. Copiilor, îndeosebi celor de vârste mici, nu este recomandat să li se aplice interviuri, deoarece există riscul ca aceștia să re trăiască traumele divorțului. Urmând această cale, informațiile nu au fost preluate direct de la sursă, ci în mod indirect, de la părinți. Cu toate acestea, presupusul „inconvenient” s-a dovedit a fi extrem de util în completarea analizei cercetării dintr-o optică diferită.

PREFAȚĂ

Nu în ultimul rând, este de menționat și o importantă piedică pe care am întâlnit-o pe parcursul desfășurării cercetării, respectiv pandemia COVID între anii 2020-2021, când potențialele persoane vizate pentru aplicarea interviurilor au refuzat întâlnirea față în față. Mai mult decât atât, din cauza restricțiilor legale impuse, accesul la majoritatea instituțiilor de stat fiind limitat, am fost nevoită să renunț la cercetarea unor categorii de persoane divorțate, precum cele aflate în executarea unor pedepse penale în penitenciar.

Lucrarea abordează tema consecințelor divorțului asupra copiilor, o problemă de actualitate pentru sociologie, psihologie și politici publice. Autoarea își concentrează atenția atât asupra României, cât și asupra județului Bihor, aducând o contribuție relevantă la înțelegerea acestui fenomen dintr-o perspectivă locală. Lucrarea este structurată logic, primele două capitole oferind o bază teoretică solidă, în timp ce următoarele explorează cercetarea empirică. Clarificarea termenilor și integrarea teoriilor din multiple domenii de studiu reflectă o abordare interdisciplinară, necesară pentru analiza complexă a fenomenului divorțului. În mod particular, lucrarea evidențiază consecințele divorțului asupra diferitelor categorii de vârstă ale copiilor și oferă o analiză a etapelor de socializare afectate de acest fenomen. Acest aspect al tezei este important deoarece accentuează nu doar efectele imediate, ci și impactul pe termen lung al divorțului asupra dezvoltării socio-emoționale a copiilor. Studiile citate sunt bine alese, iar integrarea lor în argumentație contribuie la consolidarea bazei teoretice.

Lucrarea se remarcă prin aplicarea combinată a metodelor cantitative și calitative, asigurând astfel o imagine complexă asupra fenomenului divorțului. Utilizarea Grounded Theory în cercetarea calitativă este o contribuție valoroasă, demonstrând o abordare temeinică. De asemenea, compararea perspectivelor copiilor și părinților oferă o viziune bidimensională asupra impactului divorțului, ceea ce sporește relevanța practică a concluziilor. Contribuția științifică principală constă în construirea unui model teoretic care integrează variabilele esențiale ce influențează consecințele divorțului asupra copiilor. Acest model permite o mai bună înțelegere a factorilor de risc și de protecție, având aplicabilitate directă în formularea politicilor sociale și educaționale. Sugestiile practice pentru minimizarea efectelor negative asupra copiilor oferă o bază pentru intervenții concrete, fiind un punct forte al lucrării.

Prof. univ. dr. FLORICA ORȚAN

